

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการประเมินโครงการและการพัฒนา “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ ปีการศึกษา 2561 โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้
2. เพื่อประเมินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการดำเนินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อประเมินโครงการ จำนวน 1 ฉบับ และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 3 ฉบับ ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นโดยผ่านการตรวจพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามก่อนดำเนินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามเพื่อการประเมินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามเพื่อการประเมินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ สำหรับนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน

แบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย การประเมินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และครู

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามไปทั้งหมด 159 ฉบับ แบบสอบถามที่ได้รับคืนมีความสมบูรณ์ทั้ง 159 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ
 - 1.1 ร่วมกันศึกษาสภาพปัญหาด้านคุณธรรม
 - 1.2 ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์
 - 1.3 ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาครู ยุทธศาสตร์การพัฒนานักเรียน และยุทธศาสตร์การพัฒนابรรยากาศโรงเรียน
 - 1.4 ร่วมกันกำหนดอัตลักษณ์ในแต่ละยุทธศาสตร์ ได้แก่ อัตลักษณ์ของครู อัตลักษณ์ของนักเรียน และอัตลักษณ์ของบรรยากาศโรงเรียน
 - 1.5 ร่วมกันกำหนดกิจกรรมหลัก 6 กลุ่ม (6 กงล้อ) ในการขับเคลื่อนโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ ได้แก่ สร้างความตระหนักด้านคุณธรรม ส่งเสริมระเบียบวินัย คุณธรรมนำความรู้ พร้อมมีจริยธรรม ร่วมมือร่วมใจ และพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ผู้บริหารนิเทศ กำกับ ติดตาม ครูเป็นที่ปรึกษา หน่วยงาน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนให้การสนับสนุน โดยนักเรียนนำปัญหาที่พบในชีวิตจริงมาร่วมกันเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโครงงานดังนี้
 - 2.1 สังเกตปัญหา ระดมความคิด
 - 2.2 คัดการณ์และระบุเป้าหมายของการแก้ปัญหาให้ชัด
 - 2.3 วางแผนและออกแบบทางแก้หรือวิธีการทดลองอย่างมีหลักเกณฑ์
 - 2.4 ลงมือทำ พร้อมกับเรียนรู้ทั้งการเรียนรู้ส่วนบุคคล และเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่ม
 - 2.5 ลงมือปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ มีการติดตามและเก็บบันทึกข้อมูล
 - 2.6 ประเมินผลการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
 - 2.7 นำเสนอ และสื่อสารข้อมูลเรื่องราวการทำโครงงานสู่สาธารณะ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างได้รับประโยชน์จากความสำเร็จของโครงการร่วมกัน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

4.1 บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมประเมินสภาพคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดตาลานใต้ ก่อนดำเนินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม”

4.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการประเมินโครงการด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

4.3 นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินโครงการด้านผลผลิต
แนวทางการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ มีลักษณะที่มุ่งให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่าง ๆ คือ 1) การวางแผน 2) การตัดสินใจ 3) การปฏิบัติการ 4) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 5) การประเมินผล จึงมีผลให้โครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

การประเมินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้

การประเมินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. ด้านบริบท ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ด้านปัจจัยนำเข้า ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด
3. ด้านกระบวนการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และตามความคิดเห็นของครู ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก
4. ด้านผลผลิต

4.1 ผลการดำเนินงาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครอง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

4.2 ผลกระทบ

- ชุมชนให้การยอมรับโรงเรียน และโรงเรียนมีส่วนร่วมกับชุมชนในงานประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น วัด องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนอื่น ๆ และนักเรียนได้แสดงออกถึงการมีจิตสาธารณะ เช่น ช่วยทำความสะอาดวัด ช่วยบริการเสิร์ฟน้ำในงานต่างๆ ร่วมงานการแสดงในงานสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น หรืองานอื่น ๆ ของชุมชน

- โรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจากเทศบาลอำเภอผักไห่
- นักเรียนได้รับทุนการศึกษาจากวัดต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อตอบแทนการมีจิตสาธารณะของนักเรียน
- ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนเห็นความสำคัญของการดำเนินการตามกิจกรรม ให้การยอมรับและพึงพอใจโรงเรียน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือโรงเรียนทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมของโรงเรียน และสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง
- เกิดเครือข่ายโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริมคุณธรรมแก่นักเรียน ทำให้เกิดการช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม

การวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านคุณธรรมก่อนและหลังดำเนินงานโครงการ

จากการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้สถิติ t-test dependent พบว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดตาลานใต้ หลังดำเนินโครงการสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดีขึ้นอย่างชัดเจน

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการดำเนินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ และแนวทางในการแก้ปัญหา ได้แก่

1.1 ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินโครงการเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนนั้นยังไม่เพียงพอ ต้องมีการสานต่อโครงการนี้ต่อไปอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเกิดความยั่งยืน

1.2 ในระยะแรก ครู และนักเรียนบางกลุ่มยังขาดองค์ความรู้และเทคนิคในการทำโครงการคุณธรรม ซึ่งเป็นผลให้การดำเนินกิจกรรมไม่เป็นไปในทางเดียวกัน การขับเคลื่อนโครงการเป็นไปได้ช้า จึงควรมีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นและดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันมากขึ้น

1.3 ผู้ปกครองนักเรียนบางคนยังไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญของคุณธรรมเท่าที่ควร ทำให้การกระตุ้นเรื่องคุณธรรมจากที่บ้านของนักเรียนกลุ่มนี้มีน้อย จึงควรใช้วาระการประชุมผู้ปกครองชี้แจงทำความเข้าใจ ใช้การติดตามเยี่ยมบ้านของครูที่ปรึกษาร่วมด้วย

1.4 นักเรียนบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมโครงการ แก้ปัญหาโดยการสร้างข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม หากไม่ปฏิบัติตามจะมีมาตรการลงโทษ

1.5 ในระยะแรกของโครงการ นักเรียนยังไม่ลึกซึ้งในกระบวนการทำโครงการ การทำโครงการคุณธรรมของนักเรียนควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายแคบ ๆ ก่อน เช่น ในกลุ่มหรือในห้องเรียน เมื่อนักเรียนมีทักษะเพิ่มขึ้น การดำเนินโครงการในระยะถัดไปนักเรียนอาจทำโครงการเรื่องเดิมแต่ขยายกลุ่มเป้าหมายเป็นระดับชั้นหรือระดับโรงเรียน

1.6 บางโครงการการแก้ปัญหายังไม่ถูกจุด ทำงานไม่เป็นระบบ โครงการที่ออกมาไม่ได้แก้ปัญหาที่ต้นเหตุ การเชื่อมประสานระหว่างนักเรียนกับครูยังมีน้อย ต้องฝึกปฏิบัติการคิดแก้ปัญหาเชิงระบบ และเชื่อมประสานระหว่างครูกับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีกำลังใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้

1.7 การดำเนินกิจกรรมโครงการของนักเรียนมักจะเกิดความขัดแย้งทางความคิดระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ครูควรเน้นให้นักเรียนเกิดการทำงานเป็นทีม เน้น “มุมมองที่เป็นกลาง” ที่ปราศจากอคติและความเห็นที่สุดโต่ง แต่อยู่บนพื้นฐานของการอ้างอิงข้อมูลที่เชื่อถือได้ เป็นข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน โดยมีครูที่ปรึกษาคอยดูแลและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

1.8 ขาดการบริหารจัดการเรื่องเวลาที่เหมาะสม ควรมีการปรับเปลี่ยนเวลาในการทำกิจกรรมให้มีความเหมาะสมมากขึ้น เพราะกิจกรรมโครงการคุณธรรมมีเพียงสัปดาห์ละ 1 คาบ การปรึกษาหารือกับครูที่ปรึกษาควรจะต้องใช้เวลาอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในลักษณะการทำงานที่ไม่อยู่ในเงื่อนไขของเวลา และมีความต่อเนื่อง

1.9 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียนยังไม่ถึงขั้นกลายเป็นอุปนิสัยหรือวัฒนธรรมของโรงเรียน ควรดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญครูทุกคนต้องใส่ใจในรายละเอียด ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด เพื่อให้นักเรียนเกิดจิตสำนึก ความกระตือรือร้น และตระหนักอยู่ตลอดเวลา

2. แนวทางในการดำเนินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ ให้ประสบความสำเร็จควรปฏิบัติดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน ผลประโยชน์ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน

2.2 นักเรียนควรเป็นผู้วางแผนและแก้ไขปัญหาของตนเอง จึงเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงประเด็นและได้ผลดี

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรม และมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้โครงการประสบความสำเร็จ

2.4 ควรสร้างบรรยากาศความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครองและชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการ

2.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนิเทศ กำกับ ติดตาม แก้ปัญหา ช่วยเหลือ และสร้างขวัญและกำลังใจอย่างต่อเนื่อง

2.6 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ต้องเปิดใจยอมรับข้อบกพร่อง และพร้อมแก้ไข เพื่อปรับปรุงพัฒนากระบวนการดำเนินงานให้ไปสู่ความสำเร็จของโครงการ

2.7 ควรมีเครือข่ายโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริมคุณธรรมแก่นักเรียน ทำให้เกิดการช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการประเมินโครงการและการพัฒนา “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาได้นำประเด็นที่สำคัญมาอภิปรายผลดังนี้

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้

แนวทางการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ ที่มุ่งให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่าง ๆ คือ 1) การวางแผน 2) การตัดสินใจ 3) การปฏิบัติการ 4) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 5) การประเมินผล มีผลให้โครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น มีลักษณะเป็นไปตามที่ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977 : 7-10) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 รูปแบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการปฏิบัติการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ประกอบด้วย ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม และผลประโยชน์ส่วนบุคคล 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนซัสคิน (Sashkin, 1982 : 110-113) ได้เสนอวิธีสำคัญ 4 ประการ 1) การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และ 4) การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ

ผลการศึกษาของสุภาภรณ์ สุขศรี (2558 : 63) ที่ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรวม ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรวม คือ รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง โดยผู้เกี่ยวข้องมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์กับผลความสำเร็จ นอกจากนี้ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรมมูลนิธิยุวสถิรคุณ (2559 : 25-39) ยังได้กล่าวถึงกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมไว้ว่า จะต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ทุกคนในโรงเรียนร่วมกันทำ เป็นการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยร่วมกันคิด (วางแผน) ร่วมกันทำ และร่วมกันประเมินผล เพื่อปรับปรุงตนเองและโรงเรียนของเราเองให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น และร่วมกันลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้น้อยลงหรือหมดไป

นักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอผลการศึกษาที่แสดงว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาไว้ในทำนองเดียวกันดังนี้ ทินกร ประเสริฐหล้า (2553 : 171) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าข้าราชการครูมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการบริหารงานของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก อนงค์ อาจจงทอง (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .649 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพราะว่าการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่แท้จริง ทุกคนต้องช่วยกันกำหนดเป้าหมาย ให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน ร่วมลงมือปฏิบัติงาน พร้อมทั้งร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ฉะนั้นผู้บริหารต้องรับฟังข้อคิดเห็นของครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงแผนการบริหารสถานศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสังคมที่สถานศึกษาสังกัดอยู่ และโสภิตา คล้ายหนองสรวง (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ด้านการไว้วางใจกัน ด้านความยึดมั่นผูกพัน

สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ได้ โดยมีค่าอำนาจพยากรณ์เท่ากับ 58.10 เปอร์เซนต์

การบริหารแบบมีส่วนร่วมยังมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมและความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งการทำงานเป็นทีมและความผูกพันต่อองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารงานของโรงเรียนบรรลุผลสำเร็จดังที่นักวิชาการได้นำเสนอผลการศึกษาไว้ดังนี้ ธีรวิวรรณ หงษ์กิตติยานนท์ (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กันสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และธนพร ธรรมโชติ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยพะเยา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยพะเยา ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และพบว่า บุคลากรมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร โดยแสดงออกมาในรูปของความศรัทธาต่อองค์กร ยอมรับเป้าหมาย ค่านิยมขององค์กร มีความพร้อมที่จะทุ่มเท เต็มใจใช้ความสามารถและความพยายามในการปฏิบัติงาน ตลอดจนความจงรักภักดี มุ่งมั่นที่จะดำรงสถานภาพเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป

นอกจากนี้ ณิชภาภา จันทวงศ์แก้ว (2552 : 65-67) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ในการส่งเสริมระเบียบวินัยนักเรียนด้านความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนทรวงวิทยา ผลการศึกษาพบว่า การรักษาระเบียบวินัยให้ได้ผลอย่างจริงจังนั้น โรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียน จะต้องให้ความสำคัญกับการมีนโยบายที่ชัดเจน บุคลากรต้องตระหนักในปัญหา และทำตนให้เป็นแบบอย่าง จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาวินัยจนกลายเป็นวินัยในตนเองและวินัยส่วนรวม และอดุลย์ ว่องไว (2552 : 64-69) ได้ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบวินัยของโรงเรียน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโรงเรียนบัวขาว อำเภอ กุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวินัยนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอย่างเสรี มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันในกลุ่ม ใครประพฤติตนไปในทางไม่ดี สมาชิกที่เหลือสามารถตักเตือน ลงโทษ อย่างเป็นกัลยาณมิตร เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และนำมาสู่การแก้พฤติกรรมที่ไม่ดี

ผลการศึกษาของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น ยืนยันได้ว่าแนวทางการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ ที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่าง ๆ คือ 1) การวางแผน 2) การตัดสินใจ 3) การปฏิบัติการ 4) การมีส่วนร่วม

ในผลประโยชน์ และ 5) การประเมินผล มีผลให้โครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

การประเมินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้

จากการประเมินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ ในภาพรวม โดยใช้รูปแบบซิป (CIPP Model) ผู้ศึกษาได้นำประเด็นที่สำคัญมาอภิปรายผลดังนี้

1. ด้านบริบท เป็นการประเมินความสอดคล้องของโครงการกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน ปัญหา วัตถุประสงค์ เป้าหมายของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมโดยใช้การขับเคลื่อนด้วย 3 ยุทธศาสตร์ (พัฒนาครู พัฒนานักเรียน พัฒนาบรรยากาศของโรงเรียน) โดยมุ่ง 3 คุณธรรม (ขยัน ความมีวินัย และความสุขภาพ) และนโยบายหน่วยงานต้นสังกัด จากผลการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด จึงเป็นการชี้ให้เห็นว่า วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ สอดคล้องกับความต้องการของบริบทโรงเรียน กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ชุมชน นโยบายหน่วยงานต้นสังกัด และ วัตถุประสงค์ของโครงการนำไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งสอดคล้องกับเยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542 : 22-27) ที่กล่าวถึงการประเมินด้านบริบทตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่ว่า การประเมินบริบท หรือสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือดำเนินการโครงการใด ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดหลักการและเหตุผล รวมทั้งเพื่อการพิจารณาความจำเป็นที่จะต้องจัดทำโครงการดังกล่าว การชี้ประเด็นปัญหา ตลอดจนการพิจารณาความเหมาะสมของเป้าหมายของโครงการ ในทำนองเดียวกันผลการศึกษาของขวัญภา อุนหกันต์ (2553 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบจำลองซิป (CIPP Model) ผลการศึกษาการประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี ด้านบริบท พบว่า วัตถุประสงค์สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและของโรงเรียน สอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียน มีความชัดเจน เห็นความสำคัญของโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กาญจนา อิมจีน (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม

จริยธรรม โรงเรียนบางบ่อวิทยาคม จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 6 ผลการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ด้านบริบท มีความสอดคล้อง
ของวัตถุประสงค์กับนโยบายและเป้าหมาย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อุทัย บุญมี (2555 :
บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมและสร้างสำนึกความเป็นไทยเพื่อพัฒนา
เด็กไทยอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2
ผลการศึกษาในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี โดยด้านที่มีผลการประเมินอยู่ในอันดับสูงสุด
ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ชนานันท์ อุ้นเบ้ง (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการ
โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนพญาเม็งราย ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อม โดยรวมพบว่ามี
ความเหมาะสมมาก และสุพัตรา เชิดกฤษ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการ
ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไค้งตะคร้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการประเมินด้านบริบท พบว่า ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์
ของโครงการ ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และชุมชนให้การยอมรับต่อกิจกรรมของโครงการ ใน
ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ด้านปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินความพร้อมและความสามารถของผู้บริหาร
สถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้รับผิดชอบโครงการ ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม
ในการดำเนินโครงการ ความพอเพียงของบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และ
ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมในโครงการ จากผลการศึกษาตามความคิดเห็น
ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน
ระดับมากที่สุด เป็นการชี้ให้เห็นถึงความเหมาะสมของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และ
วิธีการดำเนินงานตามโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ มีความเหมาะสมและ
เป็นไปตามที่กำหนด ซึ่งเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับโครงการ “โรงเรียน
คุณธรรม” บุคลากรที่รับผิดชอบโครงการมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการ และบุคลากร
ที่รับผิดชอบในการดำเนินงานมีจำนวนเพียงพอ สอดคล้องกับแนวคิดของเยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี
(2542 : 22-27) ที่ได้กล่าวถึง การประเมินด้านบริบทตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)
ไว้ว่า การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเพียงพอ
ของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนเทคโนโลยีและแผนของการทำงาน ใน
ทำนองเดียวกันผลการศึกษาของขวัญณา อุณหกานต์ (2553 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการ
ประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบจำลองซิปป
(CIPP Model) ผลการประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรม
ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า โรงเรียนมีการแต่งตั้งบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการ บุคลากรที่มีความรู้ ความ

เข้าใจ และมีจำนวนเพียงพอ กิจกรรมมีความเหมาะสม มีการประสานงานร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กาญจนา อิมจีน (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนบางบ่อวิทยาคม จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า มีความพร้อมเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก อุทัย บุญมี (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมและสร้างสำนึกความเป็นไทยเพื่อพัฒนาเด็กไทยอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี โดยด้านที่มีผลการประเมินอยู่ในอันดับสูงสุด ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านความพร้อมด้านปัจจัย ตามลำดับ ชนนานันท์ อุ่นเป็ง (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนพญาเม็งราย ผลการประเมินด้านปัจจัย โดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมปานกลาง โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ สนับสนุนในด้านงบประมาณให้เพียงพอ และสุพัตรา เชิดกฤษ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโค้งตะคร้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ความพร้อมและความเพียงพอของบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

3. ด้านกระบวนการ เป็นการประเมินการวางแผนการดำเนินงานและการนำไปสู่การปฏิบัติ มีการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้อย่างเป็นขั้นตอน มีกิจกรรมหลากหลายตามเป้าหมาย มีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการก่อนการลงมือปฏิบัติ มีการประชาสัมพันธ์และการประสานงานที่ดี พร้อมทั้งกำกับติดตามให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เมื่อพบข้อบกพร่องได้มีการแก้ไข และแสดงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จากผลการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และตามความคิดเห็นของครู ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดให้เห็นถึงความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ ว่าปฏิบัติได้จริง ซึ่งเกิดจากโครงการมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการมอบหมายงาน/สั่งงานชัดเจน ตรงตามสายงานและกระจายงาน บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วางแผนการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมตามโครงการ ตลอดจนมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบครอบคลุม 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ดำเนินการ ประเมินผล และปรับปรุงผลการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินของโครงการมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของขวัญภา อุณหกานต์ (2553 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบจำลองซิปป (CIPP Model) ผลการประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมด้านกระบวนการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนดำเนินการโครงการตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานครบทุกกิจกรรมและเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด มีการประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กาญจนา อัมจีน (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนบางบ่อ วิทยาคม จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการศึกษาด้านกระบวนการดำเนินงาน ผลการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมความเหมาะสมของการดำเนินงานโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อุทัย บุญมี (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมและสร้างสำนึกความเป็นไทยเพื่อพัฒนาเด็กไทยอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี โดยด้านที่มีผลการประเมินอยู่ในอันดับสูงสุด ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านความพร้อมด้านปัจจัย ตามลำดับ ชนานันท์ อุ่นเป็ง (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนพญาเม็งราย ผลการประเมินด้านกระบวนการ โดยรวมพบว่า มีความเหมาะสม โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ สร้างความตระหนักให้นักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญของโครงการ และสุพัตรา เขิดกฤษ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโค้งตะคร้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการประเมินด้านกระบวนการ พบว่า การบริหารจัดการ การดำเนินการจัดกิจกรรมและการวัดและประเมินผล ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินด้านกระบวนการอยู่ในระดับดี

4. ด้านผลผลิต

4.1 ผลการดำเนินงาน เป็นการประเมินผู้เข้าร่วมโครงการโดยเฉพาะนักเรียนในเรื่องความตระหนักและสำนึกในคุณธรรมจริยธรรม พร้อมประพฤติปฏิบัติแต่ความดีอย่างเป็นนิจ เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยเน้นคุณธรรมอัตลักษณ์ 3 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความสุภาพ จนเป็นที่กล่าวขานยกย่องชื่นชมโดยภาพรวม จากผลการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ชื่นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครอง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ชี้ให้เห็นถึงความ

สอดคล้องของการดำเนินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ทำให้นักเรียนโรงเรียนวัดตาลานใต้มีคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความสุขภาพ สูงกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของขวัญนภา อุณหกานต์ (2553 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบจำลองซิปปี้ (CIPP Model) ผลการประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรม ด้านผลผลิต ประกอบด้วย การประเมิน 2 ด้านดังนี้ ด้านผลการดำเนินงาน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมตามหลักคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านผลกระทบ พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่เกี่ยวกับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการเพิ่มมากขึ้น และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กาญจนา อิ่มจีน (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนบางบ่อวิทยาคม จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการศึกษาพบว่า ด้านผลผลิต ผลการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีประสิทธิผลของการดำเนินงานที่เกิดกับนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อุทัย บุญมี (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมและสร้างสำนึกความเป็นไทยเพื่อพัฒนาเด็กไทยอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี โดยด้านที่มีผลการประเมินอยู่ในอันดับสูงสุด ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านความพร้อมด้านปัจจัย ตามลำดับ ชนนานันท์ อุ่นเป็ง (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนพญาเม็งราย ผลการประเมินด้านผลผลิตโดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมมาก และสุพัตรา เขิดกฤษ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านไค้งตะคร้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 ด้านผลผลิต พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการของนักเรียนในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

4.2 ผลกระทบ เป็นการประเมินผลกระทบของโครงการที่มีต่อบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สภาพแวดล้อม และปัจจัยอื่น ๆ ตลอดจนการปรับใช้หรือขยายผลจากโครงการไปสู่หน่วยงานอื่นที่สนใจ เป็นการประเมินที่สอดคล้องกับแนวคิดของเยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546 : 22) ที่กล่าวว่า การประเมินผลกระทบเป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากผลผลิตของโครงการหรือผลผลิตของโครงการก่อให้เกิดผลอื่น ๆ ตามมา ซึ่งผลอื่น ๆ นี้เราได้กำหนดหรือระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลกระทบของโครงการอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ จากผลการศึกษา

การประเมินผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ พบว่า 1) ชุมชนให้การยอมรับโรงเรียน และโรงเรียนมีส่วนร่วมกับชุมชนในงานประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น วัด องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนอื่น ๆ และนักเรียนได้แสดงออกถึงการมีจิตสาธารณะ เช่น ช่วยทำความสะอาดวัด ช่วยบริการเสิร์ฟน้ำ ร่วมงานการแสดงในงานสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น หรืองานอื่น ๆ ของชุมชน 2) โรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจากเทศบาลอำเภอผักไห่ 3) นักเรียนได้รับทุนการศึกษาจากวัดต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อตอบแทนจิตสาธารณะของนักเรียน 4) ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนเห็นความสำคัญของการดำเนินการตามกิจกรรม ให้การยอมรับและพึงพอใจโรงเรียน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือโรงเรียนทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมของโรงเรียน และสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง 5) เกิดเครือข่ายโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริมคุณธรรมแก่นักเรียน ทำให้เกิดการช่วยเหลือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของขวัญภา อุณหกานต์ (2553 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จากการศึกษาด้านผลกระทบ พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่เกี่ยวกับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการเพิ่มมากขึ้น และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสุพัตรา เชิดกฤษ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโค้งตะคร้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จากการศึกษาด้านผลกระทบ พบว่า ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินด้านผลกระทบอยู่ในระดับดี

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการยอมรับของชุมชนและความพึงพอใจที่เกิดขึ้นสะท้อนออกมาในลักษณะผลกระทบเชิงบวก แสดงให้เห็นถึงการแก้ปัญหาที่ตรงจุด เป็นการส่งเสริมคุณธรรมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่าบุตรหลานของตนควรจะมีคุณธรรมเหล่านี้ คือ ความขยัน ความมีวินัย และความสุภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวไลพรณ อจาวีวัฒนา (2558 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามีจำนวน 16 องค์ประกอบ คือ ความสุภาพ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตนให้เหมาะสม ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที ความสามัคคี ความมีน้ำใจ ความประหยัด ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง ความเป็นกัลยาณมิตร การรู้จักใช้เงิน การรู้จักประมาณตน และ ความมีสัมมาคารวะ ทั้ง 16 องค์ประกอบนี้อธิบายความแปรปรวนในเรื่องที่ศึกษาได้ร้อยละ 59.81 และสุขสันต์ ทิศกะโทก (2558 : 71) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม คือ นักเรียนขาดการมีวินัย ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความประหยัด ขาดความรับผิดชอบ ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตา กรุณา และขาดการปฏิบัติตามหลักศาสนา และพบว่านักเรียนขาดความขยันหมั่นเพียรในการเรียน ใช้สิ่งของส่วนตัวและสิ่งของโรงเรียนอย่างฟุ่มเฟือย ไม่มีความจริงใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันยังหลีกเลี่ยงงานบ้านไม่ช่วยเหลือผู้ปกครอง เป็นต้น หลังจากการจัดกิจกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จากการสังเกตการจัดกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมาย มีการปฏิบัติรวม 48 คน คิดเป็นร้อยละ 95.42 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 90 ดังนั้นการนำคุณธรรมด้านความขยัน ความมีวินัย และความสุภาพ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงของโรงเรียนวัดตาลานใต้ มาเป็นคุณธรรมอัตลักษณ์เพื่อส่งเสริมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน จึงมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้สามารถยืนยันได้ว่าโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ นั้นประสบความสำเร็จ และเกิดผลกระทบในเชิงบวกที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการประเมินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” ของโรงเรียนวัดตาลานใต้ มีข้อเสนอแนะต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้บรรลุเป้าหมายดียิ่งขึ้นดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ด้านบริบท ควรชี้แจงและประชาสัมพันธ์โครงการให้ชัดเจนและทั่วถึง เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนและนักเรียนเห็นความสำคัญของโครงการ มีการให้ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ และเพื่อเชิญชวนให้นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม”
2. ด้านปัจจัยนำเข้า จากผลการประเมินพบว่ามี 3 ประเด็นที่ควรปฏิบัติ 1) ควรให้ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการขับเคลื่อนโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม” 2) ประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน 3) บริหารเวลาอย่างเหมาะสมในการดำเนินโครงการ “โรงเรียนคุณธรรม”

3. ด้านกระบวนการ ควรสะท้อนผลการดำเนินงาน ปรับปรุง และแก้ไขวิธีการปฏิบัติงานเมื่อพบข้อบกพร่อง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการดำเนินงานตามขั้นตอนหรือแผนปฏิบัติการที่วางไว้ หากมีการเปลี่ยนแปลงควรชี้แจงให้ทุกภาคส่วนรับรู้

4. ด้านผลผลิต จากผลการประเมินที่พบว่า การดำเนินโครงการส่งผลให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คือ นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมหลังดำเนินโครงการสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการ ดังนั้นโรงเรียนควรดำเนินการจัดกิจกรรมตามโครงการอย่างต่อเนื่องทุกปี

5. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน ผลประโยชน์ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน

6. นักเรียนควรเป็นผู้วางแผนและแก้ไขปัญหาของตนเอง จึงเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงประเด็นและได้ผลดี

7. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรม และมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้โครงการประสบความสำเร็จ

8. ควรสร้างบรรยากาศของความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครองและชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการ

9. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนิเทศ กำกับ ติดตาม แก้ปัญหา ช่วยเหลือ และสร้างขวัญและกำลังใจอย่างต่อเนื่อง

10. ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และนักเรียน ต้องเปิดใจยอมรับข้อบกพร่อง และพร้อมแก้ไข เพื่อปรับปรุงพัฒนากระบวนการดำเนินงานให้ไปสู่ความสำเร็จของโครงการ

11. ควรมีเครือข่ายโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริมคุณธรรมแก่นักเรียน ทำให้เกิดการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมโดยใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอื่น ๆ เช่น กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมนักศึกษาวิชาทหาร เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยจำแนกเป็นช่วงวัยหรือระดับการศึกษา

3. ควรมีการศึกษาและสร้างเครื่องมือวัดระดับคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน

4. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบด้านคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนระดับต่าง ๆ

5. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน